

Et tohornet nesehorn står avbildet på Zimbabwes frimerker. Et symbol på kraft og stahet. Kan gjøre meget skade hvis den løper i gal retning. Hva kan vi gjøre for at den holder rett kurs?

Zimbabwe-besøk i Sande

**Alec Smith: - Rettferdighet
for den svarte befolkningen**

Når jeg ser på stueveggen vår her i Sande, går tankene ofte til Afrika. Forklaringen er enkel nok — da vi tapetserte i fjor sommer, fikk vi god hjelp av Alec Smith, sønn av den tidligere statsminister Ian Smith i Rhodesia — Zimbabwe som det vil hete når Robert Mugabe tar over 18. april.

Alec hadde hørt om Norge fra sin far. Ian Smith landet i Kristiansand i 1945 med en skvadron britiske kamfly i forbindelse med frigjøringen. De oppholdt seg flere måneder på Sørlandet.

Da sønnen Alec landet i Norge i fjor, var det ikke for å frigjøre Norge, heller ikke i første rekke for å hjelpe oss med å tapetsere, men for å gifte seg med en norsk jente, Elisabeth Knudsen.

Alec traff Elisabeth første gang i Sveits. Han var i en av de mange grupper hvite og svarte rhodesere som har deltatt i Moralsk Opprustnings (MRAs) verdenskonferanser i Caux sur Montreux — hvor forøvrig også Joshua Nkomo, leder for Patriotisk Front, tok del på et tidligere tidspunkt.

Siden Alec er en venn av meg, og Elisabeth en slektning, bodde han tre uker før bryllupet hos oss i Oslo — da hadde vi kjøpt hus i Sande og holdt på med forberedelser til flyttingen.

Alec og Elisabeth ønsket seg et stille bryllup. Min oppgave var å holde journalister glade og tilfredse og uvitende om hvor og når det skulle finne sted. Det var omtrent like enkelt som å sette fyr på en bøtte vann. Telefonen ringte konstant — NTB, AP, UPI og Reuter, saint Verdens Gang, norsk ukepresse og rikstelefoner fra Argus Press i Sør-Afrika o.s.v.

Hvorfor denne store interesse for en ung rhodeser? Jo, han var sin fars sønn. Og dette rører ved noe som gjør at jeg gjerne vil fortelle litt mer om Alec, noe han selv ikke har noe imot.

Han er Ian Smiths eneste sønn. Allerede som tenåring gjorde Alec opprør mot stadig å bli betraktet og behandlet som statsministerens sønn. De som var for statsministeren, behandlet ham utsøkt vennlig, de som var mot, lot ham merke det.

Alec reagerte, rettere sagt — han overreagerte. Han dro av gårde til Sør-Afrika for å studere jus, men brukte det meste av tiden til å bryte loven. Drikk og

narkotika ble hans følgesvenner. Han ble arrestert og idømt store bøter for smugling. Han ble også utestengt fra videre studier. Kontakten med hjem og familie var brutt. Etter seks år var Alec kommet til veis ende.

Da støtte han på en gruppe dynamiske og litt uortodokse kristne. Det møtet forandret hans liv. Generelt sett var ikke kristendommen ukjent for Alec. Han vokste opp i et land der Joshua Nkomo var legpredikant, Ian Smith kirkegjenger og Robert Mugabe gikk syv avgjørende skoleår på en jesuittskole. Zimbabwes nye president heter Banana og er metodistprest, og Muzorewa er som kjent biskop.

Ord som «kristen» har i våre dager for ofte mistet innhold og mening. Det er blitt et flytende begrep fordi ord, handling og liv spriker.

Alec's forvandling var klar og markert nok. Det tok ham fjorten dagers helvetes kamp i ordets rette forstand å bryte med fortiden og velge det ukjente, eller den for ham ukjente Kristus.

Han gikk ikke baklengs inn i himmelen med øynene stivt festet på alt han måtte gi slipp på. Han ga seg i kast med fremtidens oppgaver, bl.a. å skape et fritt og rettferdig Zimbabwe for alle raser. Hans motiver, handlinger og livsførelse ble forandret.

Dette gjorde inntrykk på en mann som het Arthur Kanodereka. Han var svart metodistprest og politiker, og han hadde brutt med biskop Muzorewa fordi han mente biskopen var for ettergivende overfor Ian Smith og de hvite. Kanodereka sa selv at han var prest for de svarte og ikke de hvite. De hvite hadde han inntil da ikke villet ha kontakt med.

Men når det gjaldt Alec, ba han ham tale i sin kirke i den svarte bydelen Harare i Salisbury. Alec trodde på forsoning, men ikke den form for forsoning som nøyer seg med å håndhilse over urettens kløft. Forsoning må ha et element av konfrontasjon i seg. At urett må gjøres rett, er en integrert del av forsoningen.

Da Alec gikk opp på prekestolen, så han seg godt om etter en snarvei ut av kirken, i tilfelle det skulle bli bråk. Der var mange til stede som hatet de hvite, og spesielt Ian Smith. Men Alecs

budskap ble godt mottatt. Så godt at de avsluttet gudstjenesten med en afrikansk dans. Denne begivenheten innledet et fruktbart samarbeid mellom Kanodereka og Alec.

En av Zimbabwes mest erfarne svarte politikere i dag er advokat Byron Hove, medlem av ZANU, Mugabes parti. For et par år siden var han justisminister i Muzorewas regjering, men fikk sparken fordi han kritiserte biskopen.

Hove og Kanodereka reiste sammen til Zambia og Mocambique og kontaktet de forskjellige fraksjoner. Målet var å skape enhet mellom de stridende parter.

Kanodereka kom også til Norge, for å få hjelp til å løse sitt lands problemer. I tre dager var jeg sammen med denne robuste, skjeggete mannen med den glade latteren og sterke troen på Zimbabwes fremtid. Senere, da han var tilbake på sitt kirkekontor i Salisbury, kom en dag tre unge menn på besøk. Han fulgte dem ut i en bil. Noen timer etter ble han funnet død i en grøft, gjennomhullet av en serie skudd.

Både Mugabe og Nkomo sendte representanter til begravelsen. Muzorewa sendte en hilsen. Alec Smith var kanskje en av dem som kjente savnet etter Kanodereka størst. Ingen vet med sikkerhet hvem som myrdet ham. Det finnes ekstreme grupper innen alle partier i Zimbabwe som er imot enhver form for forsoning. Kanodereka hadde satset alt på å bringe en ny tenkning til alle grupper innen Zimbabwes politiske liv.

Journalister begynte også å merke en viss endring i statsminister Ian Smith, som tidligere hadde sagt at «det blir ingen form for svart flertallsstyre i min livstid». Han ga nå uttrykk for at han ønsket et svart styre velkommen. Store deler av Rhodesias hvite mislikte denne utviklingen. Ian Smith ble utsatt for sterkt press fra ekstreme hvite som mente at de kunne holde det gående minst 20 år til. Man regner med at 150.000 hvite er i besittelse av et eller annet våpen.

«De to er ikke typisk hvite rhodesere», skriver Dagbladet i Oslo om Alec og Elisabeth. Det var et kompliment fra avisens Rhodesia-korrespondent. Under et stort seksspalters oppslag

bringer han et intervju med dem i deres nye hjem i forstaden Mount Pleasant ved Salisbury. Dagbladet forteller også at Robert Mugabe har bosatt seg i samme strøk.

Shona, som utgjør den største folkegruppen i Zimbabwe, er opprinnelig fra Zululand. For 600 år siden kom Zulukongen i kranget med sin viktigste general. Generalen tok tusener av sine stammefrender med seg og dro til Zimbabwe. Splittelsen mellom to sterke personligheter forandret et folks historie. Hvordan og hvor lenge vil dagens ledere i Salisbury holde sammen? Det er lettere å gjøre venner til fiender enn å gjøre fiender til venner. Men det siste er ikke umulig. Meget er skjedd i Zimbabwe som beviser det.

For knapt et år siden sto Ian Smith øverst på Robert Mugabes dødsliste. Ian Smith på sin side kalte Mugabe for Satans disippel. Nå samarbeider de om Zimbabwes fremtid. Det er ikke så merkelig at det amerikanske uke-magasinet TIME bruker ordet «mirakel» for å beskrive utviklingen i Zimbabwe. Den første politiker som gratulerte Robert Mugabe etter valget, var Ian Smith.

Likevel, behovet for flere mirakler i fremtiden er stort. Bortsett fra mange usikre og bitre hvite, er det tusener av rastløse utålmodige svarte ungdommer som krever en rask løsning på sine problemer. Det eneste mange av dem kan, er å håndtere en maskinpistol.

Alec og Elisabeth har et lite barn, en liten norsk-zimbabwisk Smith. Fremtiden for denne lille og tusener av andre, svarte og hvite nykomlinger er avhengig av den visjon Mugabes medarbeider, advokat Byron Hove, uttrykte i et intervju i Rhodesian Herald: «Hat og hevn er kvernsteiner rundt vår hals som ville komme til å drukne oss i et hav av kaos. Vi må enes for å bygge et fritt, rettferdig og fargeblindt samfunn.»

Nylig ble Robert Mugabe statsminister. Ian Smith ble bestefar. Vi bør lykkesønske dem begge.

Av Einar Engebretsen,
Sande